

AKADEEMIK RAIMUND HAGELBERG
(7.02.1927 – 17.07.2012)
IN MEMORIAM

Eesti majandusteaduse ja majanduse ajalukku on Raimund Hagelberg jätnud sügava jälje nii õppejõu, teadlase, nõuniku kui ka koordinaatorina. Ta oli tõsine töömees, kes igat enda poolt ette võetud tööd püüdis ja suutis teha äärmise põhjalikkusega. Seetõttu ei pidanud ta ameteid ja kohustusi otsima, vaid need tulid ise tema juurde.

Raimund Hagelberg sündis 7. veebruaril 1927. aastal Tallinnas töölispererkonnas. Tema noorusaega tumestas sõjakeeris, tema kodu pommitati maatas ja relv käes, tuli ka lahingutest osa võtta. Viimast asjaolu pidi ta aastakümneid saladuses hoidma ja alles taasiseseisvunud Eestis sai hakata sellest jälle avalikult rääkima.

1946. aastal lõpetas Raimund Hagelberg hõbemedali vääriliselt Tallinna Reaalkooli ja asus seejärel koos mitme klassivennaga õpinguid jätkama Tallinna Polütehnilises Instituudis majandusteaduse erialal, mille lõpetas väga heade hinnetega 1950. aastal. Ta suunati tööle Põllumajanduspanka, kuid juhendaja professor Juhan Vaabeli poolt välja kaubeldud kokkuleppega, et võib selle asemel ka aspirantuuri minna. Seega pangas ta tööle ei asunudki.

Tallinna Polütehnilise Instituudi (TPI) lõpetamisele järgnes samas aspirantuur rahanduse ja krediidi erialal, mille lõpetamise tulemusena valmis kandidaaditöö põllumajanduse krediteerimise vallas, mille ta kaitses edukalt 1954. aastal. Raimund Hagelbergi rahandussuunaline huvi polnud aga juhuslik. Selleks oli kaks põhjust. Esiteks, TPI esimesel kursusel õppides sattus ta lugema Rootsi majandusteadlase Gunnar Westin. Silverstolpe eesti keelde tõlgitud raamatut „Rahvamajandusteadus kõigile“ (1939), kus selle autor ütles muuhulgas otse välja, et raha ja rahanduse hävitamine oleks sama, mis rahvamajanduse hävitamine. See seisukoht oli risti vastupidine sel ajal Stalini nimel välja pakutud rahavabast kommunistlikust ühiskonnast tulevikus (Hagelberg 2002: 10). Teiseks põhjuseks oli asjaolu, et kolmest õpetatavast kohustuslikust erialast luges rahanduse ja krediidi õppeainet professor Juhan Vaabel, kelle loengud meeldisid noorele tudengile kõige rohkem (Hagelberg 2008: 103). See rahandussuunaline orientatsioon määras suures osas ära ka Raimund Hagelbergi elutöö suuna ja sisu järgneva rohkem kui poole sajandi jooksul.

Statsionaarse aspirantuuri järel suunati Raimund Hagelberg 1953. aastal tööle Eesti NSV Teaduste Akadeemia Majanduse Instituuti. Aga juba 1954. aastal tuli tal Tallinnast Tartusse kolida, et hakata seal taastama nii majandusteaduskonda kui ka nullist üles ehitama rahanduse ja krediidi eriala ning Tartu Riiklik Ülikool (TRÜ) saigi ligi kolmekümneks aastaks tema töökohaks. See periood tema elus oli nii oluline, et ta on Tartu Ülikooli nimetanud ka oma teiseks koduks (Jõgeda 2004: 30).

Kuivõrd ettepanek tulla Tartusse uut eriala üles ehitama tehti talle TRÜ prorektori Ilo Sildmäe poolt just vahetult enne kandidaaditöö kaitsmist, siis väikese kõhklusega ta sellega ka nõustus. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudist lahkumise vormistamine võttis aega, sest sealt ei tahetud kuidagi noort perspektiivikat teadurit ära lasta. Seetõttu jõudis Raimund Hagelberg Tartusse alles 27. septembril 1954 kui õppetöö oli juba alanud. Ta pidi alustama loengutega kaubanduse eriala üliõpilastele ning samaaegselt tegelema rahanduse ja krediidi suuna õppejõudude otsimisega, kuna esimesed selle eriharu üliõpilased, kellel järgmisest aastast pidid algama erialased loengud, olid juba ülikooli vastu võetud. Lisaks nendele ülesannetele Tartus oli ta lubanud lõpetada ka Majanduse Instituudis pooleli jäänud uurimistöö.

Rahanduse ja krediidi eriala taasasutamist nõudis kõige häälakamalt NSV Liidu Riigipanga Eesti Vabariiklik Kontor. Kuivõrd TPI majanduserialasid, sealhulgas ka seda eriala õpetada ei tahtnud, hakatigi seda looma Tartus. Kuid juba 1963. aastal TPI soovid muutusid ja nad saavutasid selle, et 1964. aasta 28. juunil kirjutati alla valitsuse korraldus liita TRÜ majandusteaduskond TPI-ga. Tartus aga uut kolimist Tallinna ette võtta ei tahetud ja nii moodustas TRÜ rektor komisjoni eesotsas Raimund Hagelbergiga valitsuse otsuse tühistamise taotlemiseks. Komisjon õigustas igati kolleegide ja TRÜ juhtkonna poolt neile pandud ootusi, sest EKP Keskkomitee kaudu saavutatigi valitsuse korralduse muutmise (Tartu Ülikooli ..., 2008: 20). Seega on tänu Raimund Hagelbergile majandusteaduste õpetamine alates 1954. aastast Tartu Riiklikus Ülikoolis jätkuvalt olemas.

Kuni 1958. aastani töötas Raimund Hagelberg majandusteaduskonna vanemõpetajana. Aastast 1958 kui moodustati rahanduse ja krediidi kateeder ning olid esimesed selle eriala lõpetajad, asus ta tööle nimetatud kateedri dotsendi ja kateedrijuhatajana. Perioodil 1968 – 1982 töötas ta sealsamas kateedrijuhataja ja professorina. Töö kõrvalt valmis ka doktoriväitekirja „Põllumajandusettevõtete töö majandusliku analüüsi alused“. Raimund Hagelberg pidas seda uurimust ka tagantjärele endale kõige rohkem huvi pakkunud tööks ja oli uhke, et see väitekirja ilmus ka õpikuna, mille järgi on õppinud kõik Eesti Põllumajanduse Akadeemia (EPA) tudengid ja mida põllumajandusjuhid kasutasid ka käsiraamatuna (Jõgeda 2004: 21).

Kuivõrd Raimund Hagelbergi huvi kaldus rohkem teadustöö kui loengute pidamise poole, siis oli ta ka paljude uurimuste ja uute suundade algatajaks ning autoriks nii Tartu Riiklikus Ülikoolis töötamise perioodil kui ka hiljem. Tehes 2002. aasta algul oma seitsmekümne viiest elatud aastast kokkuvõtet märkis ta, et tema sulest on

ilmunud 11 monograafilist uurimust, üks õpik ning 133 teaduslikku artiklit, millele lisanduvad arvukad artiklid ajalehtedes ja muudes väljaannetes. Viljakas kirjutamine jätkus tal ka järgnevatel aastatel, kusjuures tema mahukaim mälestusteraamat ilmus alles 2008. aastal (Hagelberg 2008).

Raimund Hagelberg jaotas 2002. aastal elutööst vahekokkuvõtet tehes oma teadustegevuse viide põhisüklisse. Seejuures märgib ta, et neid suunavalikuid mõjutasid konkreetse perioodi teaduslik-praktilised tegevused.

Esimeseks suunaks olid uurimused ettevõtete majandusanalüüsi metodoloogia, meetodika ja rakenduste vallas. Selles tsüklis avaldati neli monograafiat, üks õpik, kaks brošüüri ja 27 artiklit. Põhisuunalt olid need valdavalt põllumajandusega seotud. Rõhuasetus oli neis uurimustes tootmise majandusliku efektiivsuse hindamisel. Ta osales kõikides nendes hindamisprotsessides teadusliku tegevuse kõrval ka ise praktilise juhendaja ja konsultandina. Raimund Hagelbergi enda arvates hakkas selle uurimissuuna publikatsioonide ja konsulteerimiste tulemusel ajapikku Eestis välja kujunema põllumajandusjuhtide uus põlvkond ning Eesti põllumajandus suutis väljuda nõukogudeaegsele põllumajandusele üldiselt omasest tasuvuse ja juhtimise kriisist. Teaduslikult vormistusid selle uurimissuuna põhitulemused aga 1967. aastal kaitsitud eelpool nimetatud doktoritöös.

Teiseks uurimissuunaks oli rahandusteooria ja ettevõtete rahandus. Selles tsüklis avaldati üks monograafia, 10 brošüüri ja 35 artiklit.¹ Selle suuna monograafia oli rahanduse ja krediidi kateedri õppejõudude kollektiivne looming ja kandis pealkirja „Rahandussuhted kaasajal“ (1975). Õpik oli omast ajast tublisti ees ja käsitles propagandavabalt ettevõtete ja riigi rahandusküsimusi, sealhulgas seda ka kapitalistlikus ühiskonnas. Sellest uurimistsüklist kujunes välja ka TRÜ rahanduse ja krediidi kateedri õppejõudude ühine uurimissuund, mis tõi kaasa uute uurimismeetodite (matemaatilised-statistilised meetodid, süsteemanalüüs jt.) kasutuselevõtu rahandusuuringutes ja TRÜ tunnistati selle suuna juhtivaks ülikooliks tollases Nõukogude Liidus.

Kolmas uurimisvaldkond oli haridus, teadus ja kõrgkooli ökonomika. Selles valdkonnas avaldati kolm monograafiat, üks brošüür ja 32 artiklit. Selle tsükli uuringutel oli rahvusvaheline iseloom, mida põhjustas kogu maailmas kasvanud arusaam teaduse ja hariduse suurenevast rollist ühiskonna arengus. Selles valdkonnas tehti koostööd Soome teadusasutuste ja kõrgkoolidega, Moskva ja Kaasani ülikoolidega ning NSV Liidu Teaduste Akadeemiaga. Otsene praktiline väljund oli selles, et Raimund Hagelberg kutsuti Eesti NSV Kõrg- ja Keskerihariduse ministri konsultandiks ning ta osales TRÜ arengukava koostamises, aga ka teiste ülikoolide arengukavade konsulteerimisel. See oli ka üheks põhjuseks, miks talle omistati 1973. aastal Tartu Riikliku Ülikooli medal.

¹ Raimund Hagelberg luges ülikoolis ise ka põhiliselt ettevõtete rahanduse kursust (õppeainet).

Neljandaks suunaks oli majandusteooria, kus avaldati üks monograafia, üks leksikon, üks brošüür ja seitse artiklit. Tsükli eripäraks oli erinevus nõukogude majandusteadusele omasest traditsioonilisest käsitlusest. Selle suuna uuringute materjalid leidsid aktiivset kasutamist juba sotsialistliku majandusmudeli oludes *Perestroika* mõjul reformimist alustatud majandushariduse süsteemis. Majandusteadlaste „piibliks“ kujunes kohe pärast ilmumist selle tsükli põhiteosena ilmunud professor Uno Mereste poolt koostatud leksikon „Majandusteaduse ABC“ (1985), kus Raimund Hagelberg ühe olulisema autorina² oli hinnanguliselt kirjutanud veerandi ehk kuus peatükki 24-st. Leksikoni populaarsus Eestis jätkus ka turumajandusele ülemineku perioodil.

Viimaseks, viiendaks uurimissuunaks, seda ka ajaliselt, olid uurimused rahast, pangandusest, krediidist ja nendega seotud makromajanduslikest probleemidest Eestis uuenenud, turumajanduslikes tingimustes. Selles tsükli avaldati kaks monograafiat ja 32 artiklit. Selle suunaga oli tihedalt seotud ka Raimund Hagelbergi osalemine seadusandlike aktide eelnõude ettevalmistamisel, kehtestatud seadusaktide toime analüüsimisel ja hindamisel nii Eesti Teaduste Akadeemia eksperdina, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimehe nõunikuna, Eesti Vabariigi Presidendi Akadeemilise Nõukogu liikmena kui ka Eesti Panga nõunikuna.

Eeltoodust näeme, et Raimund Hagelbergi uurimisvaldkondade amplituud oli väga lai, mistõttu kui Tartu periood 1982. aastal lõppes (tegelikult kestis tal mõningate õppeülesannete täitmine 1984. aastani), olid tal käed-jalad ikkagi kogu aeg tööd täis. Aga Tartu perioodi iseloomustuseks veel niipalju, et rahanduse ja krediidi kateeder oli just see kateeder TRÜ majandusteaduskonnas, kus kaitsiti juba nõukogude perioodil kõige rohkem majandusdoktori kraade (Heino Siigur, Vambola Raudsepp, Elvi Ulst ja Mart Sõrg). Seega ei olnud Raimund Hagelberg üksnes ise andunud teadlane, vaid ka selline teadlase eeskujud, kes süstis samuti oma kolleegidesse sügavat kiindumust teadustöö vastu. Seega oli täiesti õigustatud temale 1979. aastal Eesti NSV teenelise teadlase aunimetuse omistamine.

Raimund Hagelberg püüdis lektorina olla äärmiselt põhjalik ja täpne. Seetõttu ei peetud teda küll kuldsuuks, aga selliseks õppejõuks, kelle loengutest katsuti mitte puududa. Tema õpilane Siim Kallas on meenutanud, et seetõttu austasid üliõpilased Raimund Hagelbergi väga. Ta meenutab, et õppeaines „Ettevõtete ja rahvamajandusharude rahandus“ suhtus Raimund Hagelberg üliõpilaste kohalkäimisse kaunis ükskõikselt. Kuid tudengitele oli niigi selge, et sellist materjali, nagu neilt loengutelt, nad kusagilt mujalt ei saa. Seetõttu ka suur osa õpetatust jäi neile alatiseks meelde. Õppejõud lahkas selle aine raames tegelikult asju, mida tänapäeval mõistetakse seostena sisemajanduse koguprodukti erinevate osade vahel, neid arvudega rikastades (Hagelberg 2008: 8). Seetõttu pole ka üllatus, et teenete eest Tartu Ülikooli ees, otsustati Raimund Hagelberg nimetada 1995. aastal TÜ emeritprofessoriks, kuigi tema lahkumisest Tallinna oli möödunud kõvasti üle kümne aasta.

² Leksikonil oli kokku 15 autorit.

Kuivõrd ka teised rahanduse ja krediidi kateedri õppejõud püüdsid kateedrijuhataja eeskujul oma loengutes ja õppevahendites probleemide põhjuste juurteni jõudmise stiili järgida, olid rahanduse ja krediidi eriharu parimad lõpetajad Eestis majandusmudeli muutumise siirdeperioodil kohe valmis asuma uue süsteemi juurutajate esiridadesse. Rahanduse ja krediidi suunaga majandusharidusega inimesi oli ette valmistatud tema Tartust lahkumise ajaks kokku juba 1741. Nii nagu õpilased olid uhked tema õpilasteks oleku üle, oli ka Raimund Hagelberg ise uhke oma edukamate, see tähendab Eestis tippu jõudnud õpilaste üle, millele ta on mitmelgi jutuajamisel vahel nimesid nimetades, vahel mitte, ikka ja jälle viidanud. Mälestusteraamatus „Elust ja endast“ nimetab ta tähestiku järjekorras 10 oma parima õpilase nime, keda enamik eestimaalasi ka teab. Tema valiku aluseks oli kaks tunnust: silmapaistvus loominguiliselt mõtlevate isiksustena õpingute ajal ja õpilase enda jäädvustamine silmapaistvate tegudega tänases Eestis. Nendeks nimedeks olid Siim Kallas, Vahur Kraft, Andres Lipstok, Heldur Meerits, Rein Miller, Ivi Proos, Olev Raju, Mart Sõrg, Ants Veetõusme ja Meelis Virkebau. Oma mälestusteraamatus oli ta uhke ka selle üle, et tütar Maris hakkas oma kõrgharidust omandama just rahanduse ja krediidi erialal ja töötab TÜ majandusteaduskonnas siinamaani (Hagelberg 2008: 168). Käbi ei kuku kannust kaugele.

Tulenevalt Raimund Hagelbergi teadlase kõrgest renomeest valiti ta 1981. aastal Eesti Teaduste Akadeemia akadeemikuks majandusteaduse alal ja aasta hiljem Eesti NSV Teaduste Akadeemia Presiidiumi teaduslikuks peasekretäriks. Siitpeale algas jälle tema Tallinna tööperiood, mis kestis praktiliselt kuni elu lõpuni. Teaduste Akadeemia peasekretäri ametit vastu võttes oli tal tema enda sõnade järgi uue väljakutse kõrval ka mitu muud töövälisest põhjust. Kõigepealt muidugi moraalne kohustus akadeemia kui TPI lõpetamise järgse esimese töökoha ees. Teiseks tunne, et TRÜ majandusteaduskonnale ja selle rahanduse ja krediidi kateedriks võiks tulla kasuks uuem ja rutiinivabam lähenemine, seega kateedrijuhataja vahetus. Oma osa etendasid ka perekondlikud asjaolud. Tema ema ja kasuisa, samuti abikaasa ema, kes elasid Tallinnas, vajasid oma kõrge ea ja tervisliku seisundi tõttu lähedastelt inimestelt järjest suuremat tuge, mida Tartus töötamist jätkates oleks raske olnud korraldada (Hagelberg 2008: 157).

Raimund Hagelbergi akadeemia-periood kestis tervelt seitse aastat. Mälestustes ei pea ta seda küll oma parimaks tööperioodiks, sest liiga palju oli mõttetut bürokraatiat ja vajadust Akadeemia peret ja huve nii Moskva kui ka Tallinna võimuorganite eest kaitsta. Seetõttu jäi liiga vähe aega ka puhta teadusega tegelemiseks. Siiski tuli ta nende akadeemia ülesannetega piisavalt hästi ja ilma suuremate probleemideta toime ja 1987. aastal, kui ta oli saanud 60- aastaseks, omistati talle Eesti NSV Teaduste Akadeemia medal. Küll ei tahetud Akadeemiast teda aga pensionile lasta, kuigi ta paar aastat peale pensioniea saabumist sellekohase avalduse esitas. 1989. aastal alanud pensionipõlve jätkus siiski ainult pooleks aastaks, sest peagi tuli kutse asuda tööle majandusnõunikuna Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe Arnold Rüütli meeskonda.

Raimund Hagelberg hindab oma mälestusteraamatus „Elust ja endast“ oma Kadrioru ja sellele järgnenud perioodi Eestile kõige kasulikumaks. Ta kirjutab sellest kujundlikult: „Päris õigele toisele rajale meie riigi ja rahva hüvanguks sain ma, nagu paljud teisedki minuvanused, asuda alles pensionieas. Mahajäämus stardis ja poole sajandi pikkuse distantsi läbimine teistsugustes tingimustes tuli nüüd püüda tasa teha lõpukiirendusega. Tõeline, Eesti elu edasiviimisele suunatud lõpuspurt algas minu sisetunde järgi siis, kui Eesti NSV Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel kutsus mind meie elu pöördelistel päevadel enda nõunikuks“ (Hagelberg 2008: 161). Tema oligi Kadriorus esimene majandusnõunik. Raimund Hagelberg meenutab, et tähelepanu keskmes olid sel ajal majandusprobleemid ja riigi rahaasjad.

Kuid „Eesti asja“ ajamine ei piirdunud Raimund Hagelbergil üksnes Kadrioruga. Perioodil 1987-1993. oli ta ka taasutatud Eesti Majandusteadlaste Seltsi juhatuse esimees. See oli sellel seltsil eriti tuliste vaidluste periood, kus Eesti majandusteadlaste isamaaliselt meelestatud tiib otsis ajurünnakutel vastuseid küsimustele, kuidas sotsialismilt valutumalt tagasi turumajandusele minna ja kuidas pärast lahkumist Nõukogude Liidu majandusruumist majanduslikult ka ellu jääda. Selle perioodi alguse märksõnadeks oli ka Isemajandava Eesti (IME) programm, mille kohta Raimund Hagelberg mitmel puhul nii aruteludel kui ka kirjalikult sõna võttis. Need tema seisukohavõtud olid ikka teadlase, mitte poliitiku stiilis kirjutatud või välja öeldud ning juhtisid lisaks positiivsetele aspektidele tähelepanu ka ümberkorraldustega kaasnevatele võimalikele riskidele, mistõttu teinekord kõige tulisemad IME pooldajad ei tahtnud teda mõista.. Kuid tagantjärele ka aastaid hiljem ei kahetsenud Raimund Hagelberg neid kriitilisi kirjutisi ja sõnavõtte ning leidis jätkuvalt, et tema seisukohad olidki õiged (Jõgeda 2004: 24).

Ühel või teisel viisil puutus Raimund Hagelberg lisaks majandusküsimustele kokku kõigega, mis neil päevil Kadriorus toimus. Kui 1990. aasta jaanuarist alustas tööd Eesti Pank (EP) ja Raimund Hagelberg kinnitati selle viieliikmelise nõukogu liikmeks, siis sellega algas tema enda sõnade järgi ka päris pikalt kestnud tööine finaal Eesti Pangas. Raimund Hagelberg oli Eesti Panga Nõukogu kolme esimese koosseisu liige. Seega kestis tema nõukogu liikmeks oleku periood kaheksa aastat. Tähelepanuväärne on seejuures fakt, et kuigi tulenevalt seadusmuudatustest EP nõukogu koosseisud vahetusid, aga tema allesjäämist uude koosseisu peeti ikka alati vajalikuks. Sellesse ajaperioodi, mil Raimund Hagelberg oli Eesti Panga nõukogu liige, jäi ka Eesti rahareform ja kaks panganduskriisi, kus nii elukogenud rahandusteadlase tarkust kui ka tulevikunägemusi asendamatuteks peeti.

Kuigi ta polnud Eesti Rahareformi Komitee ametlik liige, olid tema teened selle ettevalmistamisel ja läbiviimisel märkimisväärsed. Tema oli üks välismaale talletatud Eesti kullavarude ülesotsija, samuti rahareformi kontseptsiooni üks põhiautoreid. Seetõttu pole ime, et 1992. aastal emiteeritud kuuel eri nominaaliga pangatähel on lisaks Eesti Panga presidendi ja ühtlasi nõukogu esimehe allkirjale ka Raimund Hagelbergi, kui nõukogu liikme, allkiri. Eesti Panga patrioodina algatas ta ka selle, kui riigi ühe alustala, ajaloo uurimise, mille tulemusena valmiski 1999. aastal mahukas publikatsioon (Eesti Pank ..., 1999). Ka oma arhiivi, kus olid nii

tema teadustööd kui ka projektid ja mustandid pangatöö perioodist andis ta Eesti Panga muuseumile. Seega on nii Eesti finantsüsteemi kujunemise ajaloo kui ka tema loomingu uurijatel võimalus tulevikus lisaks tema publikatsioonidele jälgida ja uurida tema mõttekäigu arengut ka arhiivimaterjalide põhjal.

1998. aastal, pärast Uno Mereste volituste lõppemist, tegi Eesti Vabariigi president Lennart Meri ettepaneku Riigikogule, et Eesti Panga nõukogu esimehe kohale võiks kandideerida Raimund Hagelberg. Sellega seoses kirjutas Riigikogu liige akadeemik Uno Mereste hiljem, et Hagelberg oli kaheldamatult meie selle aja parim rahandusteadlane (Mereste 2008: 512). Kuid vaatamata selle kandideerimise läbikukkumisele Riigikogus, keelitati teda koostööd Eesti Pangaga jätkama nõunikuna. Ka enne seda Eesti Panga nõukogu liikmena oli ta juba töötanud nõukogu liikme palgalisel ametikohal istudes iga päev Eesti Panga ruumides oma töölaua taga. See periood oli Eestis väga intensiivne seadusloome periood, kus valmistati ette põhiline osa Eesti finantsmaastiku tegevust kujundavaid ja reguleerivaid seadusakte. Nende projektide algatamise ja koostamise üheks võtmeisikuks oli tihti just Raimund Hagelberg. Leiti, et tema kogemused ja analüüsisoskus on üha arenevale keskpangale veel äärmiselt ebastabiilsel pangandusmaastikul väga vajalikud ehk kulla hinnaga. Nõuniku kohal töötas ta elu lõpuni, kuigi põhimõttekindla inimesena loobus ta hiljem selle kohaga kaasnevast töötasust.

Teenete eest Eesti riigi ülesehitamisel sai Raimund Hagelberg 2000. aastal Riigivapi teenetemärgi III klassi medali. Aasta varem oli talle määratud aga Eesti Panga teenetepension. Ta oli esimene Eesti Panga töötaja, kes selle sai. Eesti Panga nõukogu vastavas otsuses märgitakse, et see on teenete eest Eesti Panga taastamisel, rahareformi läbiviimisel ja pikaajalise tegevuse eest EP nõukogu liikmena.

Raimund Hagelberg, lisaks oma põhimõttekindlusele kodanikuna ja teadlase hingele, oli ka tervislike eluviisidega, mis oli ilmselt tema pika eluea üks tegureid. Tartu perioodil käis ta regulaarselt kuulsas Uno Sahva õppejõudude võimlemisrühmas ja vedas kolleegegi sinna kaasa. Ta tegi kuni kõrge eani korralikult hommikuvõimlemist ja järgis täpselt arstide nõuandeid, millega püüdis end ka kõrges eas tervena ja töövõimelisena hoida. Ta jõudis veel sõprade ja ekskolleegide seltsis Tartus oma 85. sünnipäeva tähistada. Raimund Hagelbergi elutee lõppes 17. juulil 2012.

Raimund Hagelberg oli teadlasena kuni elu lõpuni aktiivne. Tema lõpuspurt Eesti hüvanguks kestis kaugelt üle 20 aasta. Tema õpetused elavad aga kindlasti tema enda tööde kaudu ja ka õpilastes ikka edasi.

Kasutatud allikad

1. Eesti Pank 1939 – 1999. Tallinn: Rahva Raamat, 1999, 151 lk.
2. **Hagelberg, R.** Elust ja endast. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, 2008, 187 lk.
3. **Hagelberg, R.** Raha meie elus. Tallinn: Eesti Pank, 2002, 72 lk.

4. **Hagelberg, R., Siigur, H. ja Ulst, E.** Rahandussuhted kaasajal. Tallinn: Valgus, 1975, 331 lk.
5. **Jõgeda, T.** Kapital. Tartu Ülikooli Majandusteaduskond. Arengulood. Tartu: Tänapäev, 2004, 255 lk.
6. Majanduse ABC: Majandusleksikon kõigile. Koostanud prof. Uno Mereste. Tallinn: Eesti Raamat, 1985, 512 lk.
7. **Mereste, U.** Riigikogu ja Eesti Panga aastad. Tallinn: Kirjastus SE&JS, 2008, 775 lk.
8. **Silverstolpe, G.W.** Rahvamajandusteadus kõigile. Tartu: Elav Teadus nr. 94/95, 10. nov. 1939, 208 lk.
9. Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2008, 277 lk.

Märts 2013

Mart Sõrg

Tema õpilane ja kolleeg

AKADEMIKER, PROFESSOR RAIMUND HAGELBERG
(7.02.1927 – 17.07.2012)
IN MEMORIAM

Raimund Hagelberg hat seinen Platz, als renommierter Universitätslektor, Wissenschaftler, Ratgeber und Koordinator, in der estnischen Wirtschaftsgeschichte gesichert. Er war ein fleißiger Mann, der, für mehr als ein halbes Jahrhundert, sehr gründlich und konsequent allen seinen Beschäftigungen nachging.

Nach dem Abschluss des Polytechnischen Instituts in Tallinn (heute die technische Universität Tallinn) auf dem Gebiet Finanz- und Kreditwesen in 1950, hat er mit seinem Aufbaustudium angefangen. In 1954 verteidigte er erfolgreich sein Ph.D. Thesis über Kreditierung der landwirtschaftlichen Betriebe. Nach dem Aufbaustudium wurde er zugeteilt bei der Wirtschaftsinstitut der Akademie der Wissenschaften der Estnischen SSR zu arbeiten. Sehr bald danach, schon in demselben Jahr, wurde er zu der Universität Tartu berufen um die Wirtschaftsfakultät wieder zu gründen und damit auch die Abteilung der Finanz- und Kreditwesen.

Die Arbeit von Raimund Hagelberg hat sich über 30 Jahren fortgesetzt, er hat die Universität Tartu sein zweites Zuhause genannt. In dieser Zeit in Tartu, hat er sich von dem Posten der Seniorlektor zu dem Assistenz-Professor (1958) hochgearbeitet und ab 1968 dann zum Professor. In 1967 verteidigte er seine Dissertation über "Die Grundlagen der Analyse der Handel der landwirtschaftlichen Betriebe". Diese Dissertation wurde auch als Lehrbuch veröffentlicht und sowohl Studenten als auch Landwirte haben dieses Buch benutzt um die wissenschaftlichen Methoden in die Analyse der Landwirtschaftssektor einzuführen.

Seine wissenschaftliche Tätigkeit bezog sich auf fünf Gebieten der Wirtschaftswissenschaften: Wirtschaftsanalyse, die Methodologie und die Methoden; Finanztheorie und Unternehmensfinanzen; Bildung und die Wirtschaft der höherer Bildung; Wirtschaftstheorie; und zum Schluss, Forschung in dem Gebiet Geld, Bankwesen und Kreditwesen. In 2002, hat Raimund Hagelberg zusammengestellt, dass er Autor oder Mitautor von 11 Monographien, einem Lehrbuch, und 133 wissenschaftlichen Schriften ist. Zusätzlich hat er unzählbare Artikel in der estnischen Presse veröffentlicht.

In 1981 wurde Raimund Hagelberg Akademiker bei der Akademie der Wissenschaften und ein Jahr später übernahm er die Position des Generalsekretärs der Akademie, die er bis seinem Ruhestand sieben Jahren später besetzte. Jedoch wurde er nur ein halbes Jahr später zurückgerufen, diesmal als Ratgeber bei dem Team der Vorsitzenden des Präsidiums des Obersten Sowjets Estnischer SSR. In 1990 wurde er in den Vorstand der wiedereröffneten Zentralbank – die Estmische Bank, gewählt. Er arbeitete dort für 8 Jahren als Vorstandsmitglied und danach als Ratgeber bei der Zentralbank. Er findet, dass diese Periode der Endspurt seiner

Karriere war und in seiner Meinung, hat er versucht in dieser Zeit viel mehr für Estland zu tun als zuvor.

Professor Raimund Hagelberg war seit 1979 ein angesehener estnischer Wissenschaftler. In 1995 wurde er mit dem Titel Professor Emeritus der Universität Tartu geehrt und in 2002 mit dem Orden des Staatswappens. Er ist im letzten Jahr von uns gegangen, jedoch durch seine Werke und seine fast anderthalb tausend Studenten bleibt er bei uns.

März 2013

Mart Sörg
Sein Student und Kollege

ACADEMIAN, PROFESSOR RAIMUND HAGELBERG
(7.02.1927 – 17.07.2012)
IN MEMORIAM

Raimund Hagelberg has secured an essential place in the history of Estonian economy as a precious university lecturer, scientist, advisor and coordinator. He was a hard working man, who, for more than half of a century, was very thorough in everything he did. By doing that, duties and tasks themselves automatically looked for him and found him as well.

After graduating from the Tallinn Polytechnical Institute (now Tallinn University of Technology) in 1950 in the field of finance and credit, he undertook the post-graduate course and in 1954 successfully defended his Ph.D. thesis on the topic of crediting agricultural farms. After the post-graduate course he was appointed to work in the Institute of Economics of Academy of Sciences Estonian SSR. But very soon afterwards, during the same year in fact, he was relocated to Tartu State University in order to re-establish the Faculty of Economics and the speciality of finance and credit in this faculty.

Raimund Hagelberg's job in Tartu lasted for nearly 30 years, he has called the University of Tartu as his second home. During this period in Tartu he advanced from the post of senior lecturer to the status of assistant professor (1958) and from 1968 onward he started to work as a full professor. In 1967 he defended his doctoral thesis "The Basics of the Analysis of the Business of Agricultural Enterprises". This work was also published as a textbook and students and practitioners of agricultural farms used it for introducing scientific methods in the analysis of the agricultural sector.

His scientific production was on the five fields of economic sciences. These were: economic analysis methodology and methods; theory of finance and corporate finance; education and the economics of higher education; economics theory and finally, researches in the field of money, banking and credit matters. In 2002, Raimund Hagelberg calculated that he was the author or co-author of 11 monographs, one textbook, and 133 scientific papers. In addition, he had published numerous articles in Estonian press.

In 1981 Raimund Hagelberg became an academian at the Academy of Sciences of Estonian SSR and a year later as a Secretary General of this Academy. He worked at this post for seven years until his retirement. However, after only half of the year he was called back to work, this time as the advisor in the team of the Chairman of the Presidium of the Supreme Council of Estonian SSR. In 1990 he was elected as a member to the Board of reopened central bank – Bank of Estonia. He worked there for 8 years as a board member and after continuously as advised the Bank of Estonia. It was during this period from 1990, which he identified as the final spurt in his career, and in his opinion, it was then that he sought to do much more for Estonia than he had before.

Professor Raimund Hagelberg was an honoured scientist of Estonia from 1979 onwards. In 1995 he was awarded the status of Professor Emeritus of University of Tartu and in 2000 he was decorated with the Order of National Coat of Arms. He passed away last year but he is still surviving amongst us in the course of his works and through all of his almost one and a half thousand students.

March 2013

Mart Sõrg

His student and colleague